

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Kurum Bakımında Kalan Ergenlerin, Psikolojik Dayanıklılık, Öz Yeterlilik ve Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Psychological Resilience, Self-Efficacy and Social-Emotional Learning Skill of Adolescents who Stays in Children's Houses

Çağdaş TORAMAN¹, Enes SARIGEDİK², Merve ÇAVDAR TORAMAN³, Cemal Onur NOYAN⁴

¹ Klinik Psikolog, Zonguldak Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, cagdastoraman@yahoo.com
ORCID: 0000-0001-6941-1199

² Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD, esarigedik@sakarya.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-9294-1152

³ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı, Zonguldak Ereğli Devlet Hastanesi, yasfem@hotmail.com,
ORCID: 0000-0003-3464-1829

⁴ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı, Üsküdar Üniversitesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD, cemal.noyan@uskudar.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-4819-1032

Başvuru: 24.01.2022
Kabul: 31.12.2022

Atıf:
Toraman, Ç., Sarigedik, E., Çavdar Toraman, M. ve Noyan, C.O. (2023). Kurum bakımında kalan ergenlerin, psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme becerilerinin değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(1), 169-184. DOI: 10.33417/tsh.1062003

ÖZ

Bu çalışmada, çocuk evlerinde kalan ergenlerin psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma karşılaştırmalı ve ilişkisel analizlerle yürütülen niceliksel bir çalışma olup 39 kız, 11 erkek çocuk ile tamamlanmıştır. Araştırmada Sosyodemografik Bilgi Formu, Kısa Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Çocuklar İçin Öz Yeterlilik Ölçeği ve Sosyal Duygusal Becerileri Öğrenme Ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizinde, parametrik testlerden Bağımsız Örneklem t Testi, parametrik olmayan testlerden de Kruskal Wallis H ve Mann Whitney U testleri, korelasyon analizleri için Pearson kullanılmıştır. İstatistiksel analizler sonucunda ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları, öz yeterlilikleri ve sosyal duygusal öğrenme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra annenin çalışma hayatında olmasının, gençlerin öz yeterlilik, psikolojik dayanıklılık ve sosyal duygusal becerilerini arttıran bir faktör olduğu tespit edilmiştir. Bundan hareketle kurum bakımında olan çocukların ailelerinin desteklenmesi ve güçlendirilmesi konusunda annenin çalışma hayatına katılımına özel bir önem verilmesi, çocukların akran ilişkilerinin güçlendirilmesi ve duygusal öz yeterliliklerin artırılması alanına yönelik destekleyici çalışmaların yapılmasının bu çocukların ruh sağlığının korunmasında kritik bir yeri olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Koruma altındaki çocuklar, psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik, sosyal duygusal öğrenme becerileri

ABSTRACT

In this study, it was aimed to investigate the relationships between the psychological resilience, self-efficacy and social emotional learning skills of the adolescents living in the children's houses. This research is a quantitative study conducted with comparative and relational analyzes and 39 girls and 11 boys participated in the research. Sociodemographic Information Form, Brief Psychological Resilience Scale, Children's Self-Efficacy Scale and Social Emotional Skills Learning Scale were applied in the study. In the analysis of the data, Independent Sample t-Test and One-Way were used among the parametric tests. As a result of the statistical analyzes, positive relationships between the psychological resilience, self-efficacy and social emotional learning skills of the adolescents were determined. Besides, it has been determined that the mother's working life is a factor that increases the self-efficacy, psychological resilience and social emotional skills of the adolescents. From this point of view, it is considered that giving special importance to the mother's participation in the working life of the parents of the children of institutional care and strengthening their families and supporting them will play a crucial role in protecting children's mental health.

Keywords: Children under care, psychological endurance, self-efficacy, social emotional learning skills.

GİRİŞ

Çocukluk dönemi ruhsal, fiziksel ve sosyal açıdan değişimlerin yaşandığı hayatın önemli bir gelişimsel sürecidir (Parlaz, Tekgül, Karademirci, ve Öngel, 2012). Bu dönemin sağlıklı bir biçimde yaşanabilmesinde anne-baba veya bakıcı ile çocuk arasında sıcak ve sevgi dolu bir ilişkinin önemli olduğu bilinmektedir (Parlaz ve ark., 2012). Ancak; aile içinde yaşanan sorunlar, yoksulluk, anne ya da babada fiziksel ve ruhsal problemlerin olması, ebeveynlerin ölümü, ihmal ve istismar, ergenlik dönemi evlilikleri ya da erken evlilik dışı gebelikler gibi birçok nedenle aile birliği bozulabilmekte ve çocuklar korunmasız duruma düşebilmektedir (Üstüner, Erol ve Şimşek, 2005). Korunmasız duruma düşen çocuklardan bir kısmı ise ihtiyaç dahilinde devlet tarafından koruma altına alınabilmektedir (Üstüner ve ark., 2005). Ülkemizde çocuklar, çoğunlukla yaş ve cinsiyetlerine göre kurumlarda kalmaktadır. Bu çocuklara bakım verenlerin de değişiklik olması, çocukların özdeşim kuracakları kişilerin yine kurum bakımında kalan çocuklar olması gibi nedenlerle bu grupta davranış problemleri normal popülasyona göre daha çok görülebilmektedir (Şimşek, Erol, Öztop ve Özcan, 2008; Yektaş, Evren ve Yazıcı, 2018). Bu davranış problemleri, davranış bozuklukları, anksiyete bozuklukları, depresif bozukluklar, dikkat problemleri ve sosyal sorunlar gibi birçok farklı şekilde görülebilmektedir. (Şimşek ve ark, 2008; Yulaf ve Gümüştas, 2019).

Kurum bakımında kalan çocukların bir kısmında ise tüm bu olumsuzluklara rağmen ruhsal patolojiler gözlenmemektedir. Bu durumun nedenlerinden bir tanesi de çocuklar arasında psikolojik dayanıklılık açısından fark olması olabilir. Psikolojik dayanıklılık stresli yaşam olayları karşısında bireyin sahip olduğu direnç kapasitesi ve yeniden toparlanabilme gücü olarak tanımlanmaktadır (Kararımak, 2006; Kobasa (1982). Psikolojik dayanıklılığın, stresörler karşısında bireyin yeniden toparlanabilmesini sağlayan birtakım kişilik özellikleri boyutlarından meydana geldiği düşünülmektedir. Bu özellikler; değişime ve yeniliğe açık olma, kendini yaptığı işe ve hayatın farklı alanlarına verebilme ve olayların kontrolünün elinde olduğuna inanma şeklinde tanımlanmaktadır. Bu kapasiteye sahip olan bireyler, yaşadıkları olayın olumsuz etkilerinden daha çabuk bir biçimde sıyrılabilmekte ve önceki yaşamlarına hızla geri dönebilmektedir (Robitschek ve Kashubeck, 1999).

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili risk etmenleri ve çeşitli koruyucu faktörler tanımlanmıştır. Koruyucu faktörlerden bir tanesi de öz yeterlilik kavramıdır (Haase, 2004). Literatüre bakıldığında kurum bakımındaki çocukların öz yeterliliğini direkt doğrudan araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak genel olarak öz yeterliliğin yüksek olmasının, psikolojik dayanıklılığı arttırdığı bilinmektedir (Arslan ve Balkıs, 2016; Schwarzer ve Warner, 2013).

Öz yeterlilik kavramı ile yakından ilişkili başka bir kavram ise sosyal-duygusal öğrenme becerileridir (Kotil, 2010; Totan, 2014). Sosyal-duygusal öğrenme; gelişim dönemine uygun beceriler geliştirme, bulunduğu döneme uyum sağlayabilme, bireyin sosyal duygusal yönlerini bilme, anlama, yönetme ve ifade edebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Schwarzer ve Warner, 2013). Literatüre bakıldığında gelişimsel açıdan önemli psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme becerilerinin birbirleri ile olan ilişkisini değerlendiren bir çalışma bulunmamaktadır.

Alandaki çalışmalar incelendiğinde, ülkemizde kurum bakımındaki çocukların psikolojik dayanıklılık, bağlanma ve anne-baba algılarını inceleyen çeşitli çalışmalar bulunduğu görülmektedir (Yüksel ve Öncü,2017; Karakuş, Kırılıoğlu, Başer ve Batı, 2013; Çetin ve Çavuşoğlu, 2009). Ancak bu çalışmalar oldukça az sayıda olup bu çalışmalarda öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme değerlendirilmemiştir. Dahası bu çocukların akran, anne ya da baba ile ilişkileri incelenmemiştir.

Bu çalışmanın öncelikli amacı kurum bakımda kalan ergenlerin psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenmeleri arasında fark olup olmadığını konusunda bilgi edinilmesidir. Sonrasında bu değişkenlerin akran kabulü ve ailedeki ebeveynlerin çalışma durumuna göre nasıl değiştiğini göstermektir. Son olarak ise kurum bakımda kalan ergenlerde psikolojik dayanıklılık üzerine etki eden değişkenler belirlenmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Çalışmanın Modeli

Bu araştırmada, kurum bakımda kalan ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları, öz yeterlilikleri ve sosyal duygusal öğrenme becerilerinin, cinsiyet, akran ilişkileri ve anne çalışma durumlarına göre nasıl değiştiği incelenecektir. Çalışma, karşılaştırmalı ve ilişkisel analizlerle yürütülen niceliksel bir çalışma olup araştırmanın evreni kurum bakımında kalan ergenlerdir. Karasar (2008) ilişkisel tarama modelini, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modeli olarak tanımlamaktadır.

Örnekleme

Araştırma'nın örnekleme Kars ilinde Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne (mülga) bağlı çocuk evlerinde kalan ergenlerden oluşmaktadır. Veriler 2017 Temmuz- 2018 Mayıs tarihleri arasında öz yeterlilik bildirimine dayalı şekilde toplanmıştır. Çalışma için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında ve Üniversite Etik kurulundan gerekli izinler alınmıştır. Çalışma öncesinde tüm çocuklara aydınlatılmış onam için bilgilendirme yapılmış ve çocuklar gönüllülük esasına göre çalışmaya alınmıştır. Çalışma toplam 50 ergen ile tamamlanmıştır. Çalışmanın örnekleme, temsil gücünün daha yüksek olması nedeniyle seçkisiz örneklem yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen; yaşları 12-17 arasında değişen 39 kız ve 11 erkek toplamda 50 çocuktan oluşmaktadır (tablo-1). Aynı dönemde kurum içerisinde kalan, anketi doldurma yetisine sahip ve gönüllü olan tüm katılımcılar dahil edilmiştir. Kız ergen sayısı çalışmanın yapıldığı dönemde daha fazla olması nedeniyle cinsiyetler arasında sayısal eşitlik sağlanamamıştır. Ayrıca kardeş sayısı ortanca değerlerinin görece fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 1: Cinsiyete göre sosyodemografik özellikler

	Kız (n:39, %78)	Erkek (n:11, %22)
Yaş(ortalama±std)	15,36±1,5	16,09 ± 0,9
Sınıf (min-max)	9(8-12)	10(8-12)
Kardeş sayısı(min-max)	4(1-6)	6(3-7)

Çalışma için Üsküdar Üniversitesi Etik Kurulundan izin alınmıştır (No: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06/2017/305). Yukarıda belirtilen ölçekler, Bilgilendirilmiş Onam Formu ve başta sabit olmak üzere farklı sıralarda verilerek sıra etkisi kontrol edilmiştir. Eksik ya da hatalı doldurulan ya da herhangi bir ölçeğin yarısından fazlasının boş bırakıldığı ölçek formları değerlendirmeye alınmamıştır.

Çalışma Kısıtlılıkları

Çalışmanın bazı mevcut kısıtlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle psikolojik dayanıklılık çok etmenli bir kavram olarak bilinmektedir ve bunun sadece aile ve arkadaş ilişkilerine göre kesitsel olarak değerlendirilmesi, bazı kısıtlılıkları içinde barındırmaktadır. Buna ek olarak kurum bakımında kalan çocuk ve ergenlerin olumsuz yaşam deneyimlerinin dayanıklılığa etkisi incelenmemiştir. Ayrıca çalışmada elde edilen verilerin kıyaslanması açısından kontrol grubu alınmamış olması da çalışmanın bir diğer kısıtlılığıdır.

Veri Toplama Araçları

Sosyodemografik Veri Formu: Bu form, literatür bilgileri göz önüne alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formda katılımcılara; yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, arkadaş ilişkileri soruları yöneltilmiştir.

Kısa Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği: Ölçek, bireylerin psikolojik sağlamlığını ölçebilmek amacıyla Smith ve ark, (2008) tarafından geliştirilmiştir. KPSÖ, 5'li likert tipinde, 6 maddelik, öz bildirim tarzı bir ölçme aracıdır. Ölçekte bulunan ve tersten kodlanan maddeler çevrildikten sonra, alınan yüksek puanlar, yüksek psikolojik sağlamlığa işaret etmektedir.

Çocuklar İçin Öz yeterlilik Ölçeği: Çocuklar İçin Öz yeterlilik Ölçeği, Muris (2001) tarafından 14–17 yaşları arasındaki ergenlerin sosyal, akademik ve duygusal öz yeterliliklerini ölçmek amacı ile geliştirilen ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışması Telef ve Karaca, (2002) tarafından yapılmıştır. Öz yeterliliğin üç boyutunu temsil ettiği varsayılan ölçeğin birinci alt boyutu olan sosyal öz yeterlilik, ergenlerin akran ilişkilerini ve girişkenlik yeteneğini fark etme düzeylerini ölçerken; ikinci alt boyut olan akademik öz yeterlik ise ergenlerin akademik beklentilerini gerçekleştirme, akademik konuları başarma ve kişinin kendi öğrenme davranışını yönetme yeteneğini algılaması ile ilgili ölçümlerdir. Ölçeğin son alt boyutu olan duygusal öz yeterlilik ise ergenlerin olumsuz duygularıyla baş etme yeteneğini algılamayı ölçmektedir. Toplamda 21 maddeden oluşan ölçeğin her alt boyutunda yedişer madde bulunmaktadır. Çocuklar İçin Öz yeterlilik Ölçeği Beşli Likert Tipi (1= hiç ve 5= çok iyi) bir ölçektir. Toplam öz yeterlilik, alt faktörlere ilişkin ölçek maddeleri toplanarak hesaplanır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 105, en düşük puan ise 21'dir. Ölçekten alınan yüksek puan ergenin ilgili öz yeterlilik düzeyinin yüksek olduğuna ve ölçekten alınan düşük puan ise ergenin öz yeterlilik düzeyinin düşük olduğuna işaret etmektedir.

Sosyal Duygusal Becerileri Öğrenme Ölçeği (SDÖBÖ): SDÖBÖ, ortaokul öğrencilerinin sosyal duygusal öğrenme becerilerini ölçmek amacıyla Kabakçı ve Owen, (2010) tarafından geliştirilmiştir.

SDÖBÖ, 40 maddeden oluşan Likert tipi bir ölçektir (Totan ve Kabakçı, 2010). İletişim Becerileri, Problem Çözme Becerileri, Stresle Başa Çıkma Becerileri ve Kendilik Değerini Arttıran Beceriler alt boyutu olmak üzere 4 alt ölçekten oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 26.0 paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı değişkenlerin sunulmasında ortalama, standart sapma, sayı, yüzde; non-parametrik dağılım gösteren veriler için ortanca, çeyrekler arası açıklık değerleri verilmiştir. Sayısal değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Normal dağılım gösteren iki grubun karşılaştırılmasında bağımsız gruplar için t testi, iki grubun normal dağılım gösteren sayısal değişkenler bakımından karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Kategorik değişkenler Chi-square (Fisher's exact) testi ile karşılaştırılmıştır. Normal dağılım gösteren sayısal değişkenler arasındaki korelasyonlar Pearson korelasyon katsayısı, normal dağılmayan sayısal değişkenler arasındaki korelasyonlar Spearman korelasyon katsayısı ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel anlamlılık $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo-2'de çocuk evlerinde kalan ergenlik çağındaki çocukların demografik özellikleri verilmiştir. Çocuk evlerinde kalan ergenlik çağındaki çocukların %78'i kız, %22'si erkek çocuklardan oluşmaktadır. Bu durum süreç içerisinde rastlantısal olarak böyle olabileceği gibi, mevcut dönemde çalışmanın yapıldığı ildeki kız ergenlerin kalabileceği evlerin kapasitesinin daha fazla olması nedeniyle kız ergen sayısı daha yüksek saptanmış olabilir. Çocuk evlerinde kalan kız çocuklarının yaş ortalamaları 15.36, erkek çocukların yaş ortalamaları 16.09, tamamının yaş ortalaması ise 15.52 bulunmuştur. Bu çocukların %22 (n:11)'sinin anneleri, %38 (n:39)'inin babaları bir işte çalışmaktadır. Çocuk evlerinde kalan ergenlik çağındaki çocukların %48 (n:24)'i en yakın arkadaşlarının olduğunu, %24 (n:12)'ü en yakın arkadaşlarının bulunmadığını, %28 (n:14)'i en yakın arkadaşlarının değişiyor olduğunu bildirmişlerdir. Çocukların %34 (n:17)'ü bir arkadaş gruplarının bulunduğunu, %40 (n:20)'i bir arkadaş gruplarının bulunmadığını, %26 (n:13)'sü arkadaş gruplarının değişiyor olduğunu bildirmişlerdir.

Tablo 2: Cinsiyetlere göre, anne-baba çalışma durumu ve arkadaş ilişkilerinin incelenmesi

		Kız (n:39,%78)	Erkek (n:11, %22)	Z, χ^2	p
Anne Çalışma	Evet	9(%23,1)	2(%18,2)	0,120**	0,729
	Hayır	30(%76,9)	9(%81,8)		
Baba Çalışma	Evet	12(%30,8)	7(%63,6)	3,934**	0,047
	Hayır	27(%69,2)	4(%36,4)		

*, Mann Whitney U test, **, Pearson Chi-Square test

Tablo 2: Cinsiyetlere göre, anne-baba çalışma durumu ve arkadaş ilişkilerinin incelenmesi (devamı)

		Kız (n:39,%78)	Erkek (n:11, %22)	Z, x ²	p
Yakın Arkadaş	Var	22(%56,4)	2(%18,2)	5,669**	0,059
	Yok	7(%17,9)	5(%45,5)		
	Değişiyor	10(%25,6)	4(%36,4)		
Arkadaş grubu	Var	15(%38,5)	2(%18,2)	1,725**	0,422
	Yok	15(%38,5)	5(%45,5)		
	Değişiyor	9(%23,1)	4(%36,4)		

* , Mann Whitney U test, **, Pearson Chi-Square test

Tablo 3'de çocuk evlerinde kalan ergenlik çağındaki çocukların cinsiyetlerine göre öz yeterlilik ölçeği, psikolojik dayanıklılık ölçeği ve sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinden aldıkları puanlar incelenmiştir. Çocuk evlerinde kalan ergenlik çağındaki çocukların cinsiyetlerine göre sosyal duygusal öğrenme ölçeği stresle başa çıkma becerileri alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.135$; $p<0,05$). Erkek çocukların stresle başa çıkma becerileri ortalamaları çocukların ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 3: Cinsiyetlere göre psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme puanlarının karşılaştırılması

	Kız (n:39)	Erkek (n:11)	t*	p*
Psikolojik Dayanıklılık	19,26 ± 5,5	18,82 ± 3,9	0,247	0,806
Öz yeterlilik				
Akademik	21,82 ± 5,5	19,00 ± 5,7	1,499	0,140
Sosyal	21,36 ± 7,7	19,18 ± 5,34	1,068	0,297
Duygusal	22,03 ± 7,8	23,09 ± 6,5	-,413	0,681
Genel	65,21 ± 17,9	61,27 ± 16,8	,649	0,519
SDÖ				
İletişim Becerileri	23,79 ± 6,8	24,64 ± 4,6	-,387	0,70
Problem Çözme	32,74 ± 10,6	36,27 ± 3,3	1,087	0,282
Stresle Başa Çıkma	23,87 ± 4,7	27,27 ± 4,6	-2,135	0,038
Kendilik Değeri	30,97 ± 5,3	33,09 ± 5,3	-1,168	0,248
SDÖ TP	111,38 ± 18,4	121,27 ± 13,6	-1,656	0,104

$p<0,05$: Koyu renkli verilmiştir, *: Bağımsız örneklem t testi, SDÖ : Sosyal duygusal öğrenme

Tablo 4'te anne ve baba çalışma durumlarına göre psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme puanlarının karşılaştırılması verilmiştir. Çocuk evlerinde kalan ergenlik çağındaki çocukların anne çalışma durumlarına göre, öz yeterlilik ölçeği akademik öz yeterlilik, sosyal öz yeterlilik ve duygusal öz yeterlilik alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (sırasıyla; $t=4.760$, $p<0,01$; $t=6,095$, $p<0,01$; $t=2,611$, $p<0,01$). Ergenlerden anneleri çalışanların, psikolojik dayanıklılık ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar daha yüksek bulunmuştur ($t=2.218$; $p=0,031$). Ergenlerden anneleri çalışanların, sosyal duygusal öğrenme ölçeğinin, kendilik değeri alt grubundan, annesi çalışmayanlara göre daha yüksek ortalama

puanlar aldıkları bulunmuştur ($t=2,383$; $p=0,02$). Ergenlerden babaları çalışanların, psikolojik dayanıklılık ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar daha yüksek bulunmuştur ($t=2,494$, $p=0,016$).

Tablo 4: Anne ve baba çalışma durumlarına göre psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme puanlarının karşılaştırılması

	Anne çalışma		p*	Baba Çalışma		p*
	Evet(n:11)	Hayır(n:39)		Evet	Hayır	
Psikolojik Dayanıklılık	22,09 ± 5,8	18,33 ± 4,7	0,031	21,37 ± 5,4	17,81± 4,5	0,016
Öz yeterlilik						
Akademik	27,09 ± 5,5	19,54 ± 4,4	<0,01	22,79 ± 6,9	20,23± 4,4	0,116
Sosyal	28,45 ± 3,9	18,74 ± 6,5	<0,01	20,23 ± 4,4	21,19± 6,5	0,701
Duygusal	27,18 ± 6,5	20,87 ± 7,2	0,012	23,68 ± 7,9	21,39± 7,1	0,297
Genel	82,73 ± 13,7	59,15 ± 15,0	<0,01	66,84 ± 20,8	62,8± 15,5	0,438
SDÖ						
İletişim Becerileri	25,91 ± 2,9	23,44 ± 6,9	0,091	22,11 ± 5,5	25,13± 6,6	0,101
Problem Çözme	34,73 ± 2,8	33,18 ± 10,7	0,632	35,21 ± 3,2	32,5± 11,7	0,232
Stresle Başa Çıkma	24,55 ± 2,4	24,64 ± 5,3	0,934	24,00 ± 3,6	25,00± 5,5	0,483
Kendilik Değeri	33,45 ± 1,8	30,87 ± 5,9	0,022	31,32 ± 3,6	31,52± 6,2	0,899
SDÖ TP	118,64 ± 8,5	112,1 ± 19,4	0,112	112,63± 13,6	114,1± 20	0,776

$p<0,05$: Koyu renkli verilmiştir, *: bağımsız örneklem t testi, SDÖ: Sosyal Duygusal Öğrenme

Tablo 5'te çocukların arkadaş durumlarına göre psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme puanlarının karşılaştırılması verilmiştir. Çocuk evlerinde kalan ergenlik çağındaki çocukların en yakın arkadaşlarının bulunup bulunmamasına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($F(2-47) = 10,556$; $p<0,05$). Çocuk evlerinde kalan ergenlik çağındaki çocukların en yakın arkadaşlarının bulunup bulunmamasına göre öz yeterlilik ölçeğinin akademik öz yeterlilik, sosyal öz yeterlilik alt ölçeği, duygusal öz yeterlilik alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla; $F(2-47) = 16,397$, $p<0,05$; $F(2-47) = 8,541$, $p<0,05$; $F(2-47) = 3,621$, $p<0,05$). Çocuk evlerinde kalan ergenlik çağındaki çocukların en yakın arkadaşlarının bulunup bulunmamasına göre sosyal duygusal öğrenme ölçeğinin; iletişim becerileri, problem çözme becerileri, kendilik değeri alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla; $F(2-47) = 5,100$, $p<0,05$; $F(2-47) = 3,930$, $p<0,05$; $f(2-47) = 5,622$, $p<0,05$). Arkadaş grubu bulunma durumuna göre incelendiğinde ise psikolojik dayanıklılık alanında anlamlı fark bulunmazken, öz yeterlilik ölçeği ve sosyal duygusal öğrenme ölçeğinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Tablo 5: Çocukların arkadaş durumlarına göre psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme puanlarının karşılaştırılması

	En Yakın Arkadaş			p*	Arkadaş grubu			p*
	Evet (n:24)	Hayır (n:12)	Değişiyor (n:14)		Evet (n:17)	Hayır (n:20)	Değişiyor (n:13)	
Psikolojik Dayanıklılık	16,8± 4,6	18,9 ± 3,4	23,5 ± 4,7	<0,01	19,0 ± 3,3	17,5 ± 5,9	21,9 ± 5,2	0,06

$p<0,05$: Koyu renkli verilmiştir, *: bağımsız örneklem t testi, SDÖ: Sosyal Duygusal Öğrenme

Tablo 5: Çocukların arkadaş durumlarına göre psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme puanlarının karşılaştırılması (devamı)

	En Yakın Arkadaş				Arkadaş grubu			
	Evet (n:24)	Hayır (n:12)	Değişiyor (n:14)	p*	Evet (n:17)	Hayır (n:20)	Değişiyor (n:13)	p*
Öz yeterlilik								
Akademik	22,2 ± 3,1	15,1 ± 2,7	24,6 ± 6,8	<0,01	22,7 ± 3,5	18,1 ± 3,5	24,1 ± 7,9	<0,01
Sosyal	23,9 ± 5,9	14,7 ± 4,2	20,9 ± 8,4	<0,01	26,7 ± 4,1	15,7 ± 4,1	21,3 ± 8,6	<0,01
Duygusal	21,5 ± 7,2	19,0 ± 3,9	26,3 ± 8,8	0,03	24,7 ± 3,3	19,1 ± 7,6	24,0 ± 9,7	0,051
Genel	67,7 ± 13,3	48,8 ± 10,2	71,9 ± 21,7	<0,01	74,0 ± 7,6	52,9 ± 11,1	69,4 ± 24	<0,01
SDÖ								
İletişim Becerileri	26,4 ± 5,1	19,8 ± 6,0	23,4 ± 6,8	0,01	28,4 ± 4,8	19,2 ± 4,7	25,6 ± 5,4	<0,01
Problem Çözme	30,1 ± 9,8	38,9 ± 11,9	34,6 ± 2,4	0,03	34,7 ± 4,8	28,8 ± 9,3	39,2 ± 11,3	<0,01
Stresle Başa Çıkma	24,0 ± 5,2	25,33 ± 1,9	25,07 ± 6,0	0,686	25,9 ± 4,3	22,10 ± 4,5	26,85 ± 4,5	<0,01
Kendilik Değeri	32,9 ± 3,6	27,3 ± 7,3	32,4 ± 4,1	<0,01	33,3 ± 4,2	28,5 ± 5,6	33,54 ± 4,3	<0,01
SDÖ TP	113,5 ± 18,7	111,4 ± 17,9	115,6 ± 17,1	0,84	122,2 ± 11,6	98,6 ± 13,1	125,2 ± 14,5	<0,01

p<0,05: Koyu renkli verilmiştir, *: bağımsız örneklem t testi, SDÖ: Sosyal Duygusal Öğrenme

Tablo 6' da psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme ölçek ve alt ölçeklerinin korelasyonlarının incelenmesi verilmiştir. Çocuk evlerinde kalan ergenlik çağındaki çocukların psikolojik dayanıklılık puanları ile öz yeterlilik puanları arasında pozitif yönde orta güçte istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r(50) = 0,487$; $p < 0,05$). Çocuk evlerinde kalan ergenlik çağındaki çocukların psikolojik dayanıklılık puanları ile sosyal duygusal öğrenme puanları ile puanları arasında pozitif yönde orta güçte istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r(50) = 0,305$; $p < 0,05$).

Tablo 6: Psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme ölçek ve alt ölçeklerinin korelasyonlarının incelenmesi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Öz yeterlilik										
1.Akademik	1									
2.Sosyal	,708**	1								
3.Duygusal	,488**	,670**	1							
4.Genel	,815**	,920**	,855**	1						
5.Psikolojik Dayanıklılık	,351*	,297*	,597**	,487**	1					
SDÖ										
6.İletişim Becerileri	,439**	,741**	,453**	,636**	,063	1				
7.Problem Çözme	-,068	,149	,458**	,234	,313*	,112	1			
8. Stresle Başa Çıkma	,271	,429**	,412**	,437**	,283*	,378**	,356*	1		
9. Kendilik Değeri	,464**	,531**	,310*	,497**	,127	,506**	,221	,171	1	
10.SDÖ TP	,331*	,618**	,610**	,619**	,305*	,669**	,738**	,647*	,644**	1

*p<0,05, **p<0,01, Pearson korelasyon analizi

Çalışmamızdaki değişkenler ile regresyon analizi yapılmış olup Tablo- 7'de özetlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda toplam model istatistiksel olarak anlamlı olarak bulunmuştur ($F(3,46) = 21502,320$, $p < 0,01$). Kendilik Değerini arttıran beceriler, arkadaş grubu, stresle başa çıkma becerileri, anne çalışma durumu, problem çözme becerileri, iletişim becerileri, yaş, duygusal öz yeterlilik, akademik

öz yeterlilik, en yakın arkadaş, sosyal öz yeterlilik modele sokulmuş, stepwise yöntemi uygulanmıştır. Sonuçta duygusal öz yeterlilik ve en yakın arkadaşın bağımlı değişken olan psikolojik dayanıklılık değişkenindeki varyansın %56 ($R^2_{adjusted}=0.557$)'ini açıkladığı bulunmuştur.

Tablo 7: Psikolojik dayanıklılığı etki eden faktörlerin çoklu regresyon analizi

		B	Std. Hata	Beta	t	p
1	(Sabit)	10,006	1,870		5,350	<0,001
	Duygusal Öz yeterlilik	,411	,080	,597	5,159	<0,001
2	(Sabit)	6,881	1,774		3,879	<0,001
	Duygusal Öz yeterlilik	,342	,071	,496	4,839	<0,001
	En yakın arkadaş	2,596	,617	,432	4,208	<0,001

Bağımlı değişken, Psikolojik Dayanıklılık, Stepwise Regresyon modeli

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, kurum bakımında kalan çocukların cinsiyet, anne ve baba çalışma durumu, akran ilişkilerine göre psikolojik dayanıklılık, sosyal duygusal öğrenme ve öz yeterliliklerinin nasıl değiştiğini saptamaktır. Çalışma sonucunda annenin çalışma hayatına katılmasının, çocuk ergenlerin öz yeterliliklerine olumlu düzeyde katkı verdiği gözlenmektedir. Yakın arkadaşına sahip olan ve arkadaş grubuna dahil olan çocukların kendilik değerleri daha yüksek bulunmuştur. Bunlara ek olarak sosyal öz yeterliliğin, sosyal duygusal öğrenmenin iletişim alanı ile yüksek düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Ayrıca psikolojik dayanıklılığı yordayan en önemli değişkenin yakın arkadaş ve duygusal özerklik olduğu görülmüştür.

Bulgularımıza göre erkek ergenlerin stresle başa çıkma düzeylerin daha yüksek olduğu görülmektedir ancak diğer değişkenlerde cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Stresle baş etme becerilerinin, erkek ergenlerde daha yüksek olması kültürel olarak cinsiyet rolleriyle ilişkili olabilir. Toplum tarafından daha pasif ve boyun eğici bir tutum göstermeleri yönünde baskılanan kız ergenlerin herhangi bir stresör karşısında uygun baş etme yöntemleri geliştirmede erkeklere göre daha geride olması beklenebilir. Erkekler ise toplum tarafından, sürekli çözüm beklenen, koruyucu olması gereken rollere itilerek baş etme mekanizmalarını dolaylı yoldan geliştirebilme imkanına sahip olabilmektedir (Folkman ve Lazarus, 1988). Kişiler toplumların kendilerine yükledikleri rol ya da sorumlulukları yerine getiremediklerinde kendilerini stres altında hissedebilir (Bakker ve Boselie, 2002). Özellikle toplumsal cinsiyet rollerinin değiştirilmesinin güç olduğuna inanılan toplumlarda, toplumsal cinsiyet rollerine ait beklentiler, kadınlar üzerinde bir baskı unsuru olabilmekte ve bu durum ruh sağlığının olumsuz etkilenmesine sebep olabilmektedir (Baltaş ve Baltaş, 2010). Bununla birlikte Türküm ve ark.(2001) çalışmalarında kız öğrencilerin erkeklere göre sosyal destek arama ve soruna yönelme gibi stresle baş etme davranışlara daha sık başvurdukları izlenmiştir. Sonuçların farklılık göstermesinin nedeni toplum içerisinde hatta bölgeler arasında bile toplumun cinsiyet beklentilerin farklı olması olabilir. Toplumsal cinsiyet açısından ele alındığında, erkek egemen toplumlarda kadınları baskıladıkları, problem çözme becerilerinin

gelişmesine izin vermedikleri, sürekli olarak muhtaç olan durumunda kalmalarının istenmesi kız ergenlerin başa çıkma mekanizmalarının daha az gelişmiş olmasına neden olmuş olabilir. Cinsiyete göre psikolojik dayanıklılık açısından fark bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında genel olarak cinsiyetleri açısından fark olmadığı gözlenirken (Cavga, 2019; Oktan, Odacı ve Çelik, 2018), kız öğrencilerin psikolojik dayanıklılığını daha yüksek bulurken, Ünlü (2018) erkek öğrencilerinin psikolojik dayanıklılığını daha yüksek olarak bildirmiştir. Bu çalışmada da literatüre paralel olarak cinsiyete göre psikolojik dayanıklılık açısından kurumda kalan ergenler arasında fark bulunmamıştır.

Annesi çalışan bireylerin çalışmayanlara göre akademik, sosyal, duygusal ve genel öz yeterlilik düzeylerinin, psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve kendilik değerlerinin daha yüksek olduğu izlenmiştir. Altun-Nalbant (2016), yapmış olduğu araştırmada annesi çalışan çocukların sosyal yetkinliklerinin daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Başka bir çalışma da ise öz yeterlilik ve anne çalışma durumu arasında ilişki bulunamamıştır (Kındıroğlu ve Yaşar Ekici, 2019). Yüksel-Doğan'ın (2021) yaptığı çalışmada da anne çalışma durumunda akademik, sosyal ve psikolojik dayanıklılığın değişmediği bildirilmiştir. Çalışmamızda literatürün aksine kurum bakımındaki ergenlerin annelerinin çalışmasının, ergenlerin psikolojik dayanıklılığını artırdığı saptanmıştır. Bu durum, annesi çalışma hayatında olan çocukların kendi başlarına geçirdikleri zamanın daha fazla olması nedeniyle kendi öz bakım ve özel ihtiyaçlarını karşılama becerilerini olumlu yönde geliştirmelerine neden olmuş olabilir. Diğer açıdan çalışan kadınların, sahip oldukları daha yüksek eğitim seviyesi, psikososyal iyilik hali ve daha iyi ekonomik koşullar nedeniyle çocuklarını kendi becerilerine güvenen bireyler olarak yetiştirebilecekleri düşünülmektedir. Annenin iş sahibi olması nedeniyle kendisinin de öz yeterlilik duygularının yüksek olmasına paralel olarak çocuklarında da özdeşim yoluyla öz yeterlilik inançlarının daha yüksek olması söz konusu olabilir. Benzer biçimde annesi çalışanlarda psikolojik dayanıklılık düzeyi ve kendilik değerini arttıran beceriler daha fazla izlenmiştir. Bu bulgu yine annenin evde olmadığı durumlarda çocukların kendi kendilerini idare edebilir hale gelmelerinin ve sorumluluk bilinci geliştirmiş olmalarının sonucu olarak öz yeterlilik duygusunun gelişmesi doğrultusunda açıklanabilir.

Babanın çalışma durumuna göre değişen tek değişken psikolojik dayanıklılık düzeyidir. Yakın zamanda yayınlanan yüksek lisans tezinde babanın çalışma durumunun ergenlerdeki psikolojik dayanıklılık ve sosyal öz yeterliliği anlamlı olarak artırdığı bildirilmiştir (Yüksel-Doğan, 2021). Bizim çalışmamızda da benzer bir sonuç bulunmuştur. Bu durumun nedeni babanın çalışmama durumunda, ailenin ekonomik olanaklarının yetersizliği nedeniyle gençlerin zorluklar karşısında kendilerini daha dayanıksız algılamaları ve bu nedenle de zorluklar sonrasında tekrardan yaşamlarına devam edebilmede güçlük yaşamaları olabilir. Ayrıca babası çalışmayan gençlerin sahip oldukları yetersiz kaynaklardan dolayı daha düşük psikolojik dayanıklılık göstermeleri de söz konusudur.

Genel olarak yakın arkadaşına sahip olan kişilerin öz yeterlilik, psikolojik dayanıklılık, sosyal duygusal öğrenme alt gruplarından iletişim becerileri ile kendilik değeri becerilerinin daha yüksek olduğu

görülmektedir. Sadece problem çözme becerilerinin, yakın arkadaşına sahip olmayanlarda daha yüksek olduğu izlenmiştir. Bu farklılık, önemli bir sosyal destek kaynağı olan akran desteğinden faydalanamadığı durumda bireylerin kendi başına problem çözme ve baş etme becerilerini daha iyi kullandıkları şeklinde yorumlanabilir. Diğer yandan yakın arkadaşına sahip olanların ya da yakın arkadaşları değişen bireylerin, öz yeterlilik ve dayanıklılıklarının, iletişim ve kendilik değerini arttıran becerilerinin sosyal destek kaynaklarından yararlanabilme becerileri nedeniyle olumlu yönde arttığı izlenmektedir. Bu bulgu Wallace, Bisconti ve Bergeman (2001) ve Terzi 'nin(2006) elde ettiği dayanıklılık ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi gösteren çalışmalarla paralellik göstermektedir. Yakın ilişkiler sürdürülebilmenin, bireylerin yeterlilik ve sağlığını olumlu yönde etkileyebileceği gibi; öz yeterlilik ve dayanıklılık düzeyleri ile sosyal duygusal öğrenme becerilerinin yüksek olması bireylerin yakın arkadaşlık ilişkisi geliştirmelerine katkı sağlayabilir.

Çocuk evlerinde kalan ergenler, arkadaş gruplarının varlığına göre değerlendirildiğinde; arkadaş grubu olan gençlerin akademik, sosyal ve genel öz yeterlilik düzeyleri ile sosyal duygusal öğrenme becerilerinin, arkadaş grubu olmayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Candan ve Yalçın (2018) benzer olarak sosyal-duygusal öğrenmenin arkadaş desteği ile ilişki içerisinde olduğunu bildirmişlerdir. Yine Yıldız ve Kahraman (2021) da sosyal duygusal öğrenme ve psikolojik dayanıklılık arasında ilişki olduğunu bildirmişlerdir. Yelten, Tanrıverdi, Gider ve Yılmaz (2018) ise üniversite öğrencilerinde akran ilişkilerinin akademik ve sosyal öz yeterliliği artırdığını bildirmişlerdir. Benzer olarak bu çalışmada arkadaş grubu olan veya değişen gençlerin sahip oldukları sosyal destek sistemleriyle etkileşimli olarak; öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme becerilerinin daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Diğer yandan öz yeterliliği ve sosyal duygusal öğrenme becerileri daha iyi olan gençlerin daha yakın arkadaşlık ilişkileri kurarak akran gruplarına dahil olabildiği düşünülmektedir.

Gençlerin psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme beceri düzeyleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde aralarında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Benzer olarak, 408 ergen ile yapılan çalışma psikolojik dayanıklılık ile öz yeterlilik arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir korelasyon bildirilmiştir (Yüksel-Doğan, 2021). Ayrıca, Güloğlu ve Kararımak (2010) ve Sarıkaya (2015) ruhsal sağlığın önemli bir göstergesi olan benlik saygısının, bireyin kendine ve çevresindekilere yönelik algısının olumlu olmasına; sosyal becerilerine yönelik olumlu algıya sahip olması nedeniyle yeni ilişkilere açık olmasına; dolayısıyla psikolojik sağlığı olumlu yönde etkileyen bir ruhsal özellik olduğuna işaret etmektedirler. Bireyin sahip olduğu benlik saygısı, öz yeterlilik düşünceleriyle yakınlık gösterdiğinden benzer düşünce yapısının psikolojik dayanıklılık ile öz yeterlilik arasındaki süreci de açıklayabileceği düşünülmektedir. Bireyin kendisiyle ilgili akademik, sosyal ve duygusal açıdan öz yeterlilik düşüncelerinin olması, zorlayıcı yaşam olayları sonrasında psikolojik olarak daha çok dayanıklılık göstermesine neden olabilir. Benzer olarak sosyal duygusal becerilerle de anlamlı ilişkiler gösteren psikolojik dayanıklılık konusunda; algılanan sosyal destek, sosyal ilgi ve alınan sosyal destekle ilişkilerini ortaya koyan literatürle uyumlu bulgular elde edilmiştir.

Ni, Chow, Jiang, Li ve Pang'ın (2015) depremzedelerle yürüttükleri çalışmalarında; sosyal destek arama davranışlarının erkek depremzedelerin dayanıklılıklarında anlamlı bir yordayıcı olduğunu belirlemişlerdir. Bunun yanı sıra kadınlarda öznel sosyal destek algısının anlamlı yordayıcılar olduğu izlenmiştir (Güloğlu ve Kararımak, 2010; Sarıkaya, 2015).

Aile, iş, arkadaşlar gibi çeşitli sosyal destek kaynaklarına sahip olan bireylerin, maruz kaldıkları zorlayıcı ve travmatik olaylar karşısında olayın sonuçlarını daha iyi kontrol etme inancına sahip olduğu ve problemler karşısında yalnız olmadıkları hissi ile birlikte geleceklerini daha olumlu tasarladıkları ifade edilmektedir. Diğer yandan psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olması sonucunda çevrelerindeki sosyal destek kaynaklarını daha yararlı biçimde kullanabilmektedirler (Ganellen ve Blaney, 1984).

Duygusal öz yeterlilik, psikolojik dayanıklılığı en fazla yordayan değişken olarak bulunmuştur. Duygusal öz yeterlilik; kişilerin olumsuz duygular ile baş edebilme ve bunların üstesinden gelebilme yeteneğidir (Kirk, Schutte, ve Hine, 2008). Öz yeterlilik genel düzeyi artıka akademik başarının ve psikolojik dayanıklılığın artığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Saka, 2017; Yıldız ve Kardeş, 2021). Kanadlı ve Ergen, (2017) genç erişkinlerde duygusal öz yeterliliğin, psikolojik dayanıklılığı açıklayan önemli bir etmen olabileceğini bildirmiştir. Genç yetişkinlerde yapılan başka bir çalışmada duygusal özerkliğin psikolojik dayanıklılığın %34'ünü açıklayabileceğini bildirilmiştir (Aydoğdu, Çelik ve Ekşi, 2017). Duygusal öz yeterlilik, travmatik olaylar sonucunda oluşabilecek olumsuz duyguları dönüştürebilme inancı olarak tanımlanmaktadır. Çalışmamız da literatür ile tutarlı gözükmektedir. Ancak akademik öz yeterlilik bizim çalışmamızda anlamlı bir yordayıcı olarak bulunmamıştır. Bunun nedeni; eğitim düzeylerinin birbirine çok yakın olması ve kurum bakımında akademik farklılıkların belirgin olmaması olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Annelerin çalışma hayatına katılması, çocukların ruhsal açıdan daha güçlü olmasıyla ilişkidir. Özellikle kurum bakımında kalan çocukların annelerinin çalışma hayatına girmesi desteklenmelidir.

Toplumsal cinsiyet algısının gençlerin kişilik oluşumları ve stresle başa çıkma düzeylerini etkilediği görülmüştür. Bu bilgiye dayanarak kurum bakımında kalan çocukların toplumsal cinsiyet açısından bilgilendirilmesi ve sağlıklı başa çıkma mekanizmaları oluşturmalarına yardımcı olunması gerekmektedir.

Kurum bakımında kalan çocuklar için doğru arkadaş seçimi ve sağlıklı akran grubu ilişkilerini geliştirmeye yönelik destek vermenin de psikolojik dayanıklılıklarını artırmak açısından çok önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle kurumlarda çalışan ruh sağlığı profesyonellerinin sayısının artırılması gerekmektedir. Ayrıca çocukların öz yeterlilik ve sosyal duygusal becerileri geliştirmeye yönelik psikososyal müdahale programlarının oluşturulması ve uygulanması, ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarının güçlendirilmesi açısından oldukça önemlidir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Çalışma için Üsküdar Üniversitesi Etik Kurulundan izin alınmıştır (No: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06/2017/305).

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Altun-Nalbant, A. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 yaş çocuklarının mizaç, sosyal yetkinlik özellikleri ile çaba sarf ederek kendini denetleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, G., ve Balkıs, M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, öz yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 8-22.
- Aydoğdu, B.N., Çelik, H., Ekşi, H., (2017). Genç Yetişkinlerde Psikolojik Dayanıklılığın Duygusal Öz yeterlilik ve Kişilerarası Duyarlılık Perspektifinden İncelenmesi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 17(69), 37-54.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (2010). Stres ve başa çıkma yolları. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çetin, H., ve Çavuşoğlu, H. (2009). Yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2 (4), 137-144
- Bekker, M. H., Boselie, K. A. (2002). Gender and stress: is gender role stress? a reexamination of the relationship between feminine gender role stress and eating disorders. *Stress and Health: Journal of the International Society for the Investigation of Stress*, 18(3), 141-149.
- Candan, K. & Yalçın, A. F. (2018). Ergenlerin sosyal duygusal öğrenme becerilerinin sosyal ilişki unsurları ve umut düzeyi ile ilişkisinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 9 (16), 319-348.
- Cavga, Z. (2019). Lise öğrencilerinde aile yaşam doyumu ile psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım bozukluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Çevik, U. B. & Atıcı, Y. D. D. M. (2008). Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 35-50.
- Folkman, S., ve Lazarus, R. S. (1988). Coping as a mediator of emotion. *Journal of Personality and social Psychology*, 54(3), 466.
- Ganellen, R. J., ve Blaney, P. H. (1984). Hardiness and social support as moderators of the effects

- of life stress. *Journal of Personality and social Psychology*, 47(1), 156.
- Gizir, C. (2007). Psikolojik dayanıklılık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128.
- Güloğlu, B., ve Kararımak, Ö. (2010). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık. *Ege Eğitim Dergisi*, 11(2), 73-88.
- Haase, J. E. (2004). The adolescent resilience model as a guide to interventions. *Journal of Pediatric oncology nursing*, 21(5), 289-299.
- Kabakçı, Ö. F. ve Owen, F. K. (2010). Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeği geliştirme çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(157), 153-166.
- Kanadlı, S., ve Ergen, B. (2017). Genç yetişkinlerde psikolojik dayanıklılığın duygusal öz yeterlilik ve kişilerarası duyarlılık perspektifinden incelenmesi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 17(69), 52-71.
- Karakuş, Ö., Kıriloğlu, M., Başer, D. & Batı, B. (2013). Yetiştirme yurdunda kalmakta olan ergenlerin anne baba algıları: nitel bir çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24 (2), 123-144.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik Dayanıklılık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-142.
- Karasar, N. (2008). Bilimsel araştırma yöntemi. (18. baskı), Ankara: Nobel Yayınları.
- Kındıroğlu, Z., Yaşar Ekici, F. (2019). Ebeveynlerin psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile çocukların sosyal yetkinlik ve davranışları arasındaki ilişki. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 9 (1), 138-157.
- Kirk, B. A., Schutte, N. S., ve Hine, D. W. (2008). Development and preliminary validation of an emotional self-efficacy scale. *Personality and individual Differences*, 45(5), 432-436.
- Kobasa, S. C. (1982). Commitment and coping in stress resistance among lawyers. *Journal of Personality and social Psychology*, 42(4), 707.
- Kotil, Ç. (2010). Okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan 5 yaş çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerine annenin ebeveyn öz yeterlik algısı ile okul beklentilerine uyum düzeylerinin incelenmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri, İstanbul.
- Muris, P. (2001). A brief questionnaire for measuring self-efficacy in youths. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 23, 145–149.
- Ni, C., Chow, M. C. M., Jiang, X., Li, S., ve Pang, S. M. C. (2015). Factors associated with resilience of adult survivors five years after the 2008 Sichuan earthquake in China. *PloS one*, 10(3), e0121033.
- Oktan, V., Odacı, H. ve Çelik, Ç. B. (2014). Psikolojik doğum sırasının psikolojik sağlamlığın yordanmasındaki rolünün incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1): 140-152
- Parlaz, E. A., Tekgöl, N., Karademirci, E., ve Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme,

- psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(2), 10-16.
- Robitschek, C., ve Kashubeck, S. (1999). A structural model of parental alcoholism, family functioning, and psychological health: The mediating effects of hardiness and personal growth orientation. *Journal of counseling psychology*, 46(2), 159.
- Saka, A. & Ceylan, Ş. (2018). Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin aile yapılarına göre incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 68-86.
- Sarıkaya, A. (2015). 14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Schwarzer, R., ve Warner, L. M. (2013). Perceived self-efficacy and its relationship to resilience Resilience in children, adolescents, and adults (pp. 139-150): Springer.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., ve Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: assessing the ability to bounce back. *International journal of behavioral medicine*, 15(3), 194-200.
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztop, D., ve Özcan, Ö. Ö. (2008). Kurum bakımındaki çocuk ve ergenlerde davranış ve duygusal sorunların epidemiyolojisi; ulusal örnekleme karşılaştırmalı bir araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3), 235-246.
- Telef, B. B., ve Karaca, R. (2012). Çocuklar için öz yeterlilik ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (32), 169-187.
- Terzi, Ş. (2005). Öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Totan, T. (2014). Görev bilinci, akran ilişkileri ve öz-düzenleme merkezli sosyal ve duygusal öğrenme ihtiyaçlarının öz yeterlilik alanlarına kanonik etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 39(1), 171.
- Totan, T., ve Kabakçı, Ö. F. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde sosyal duygusal öğrenme becerilerinin zorbalığı yordama gücü. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 575-600.
- Türküm, S. (2001). Stresle başa çıkma biçimi, iyimserlik, bilişsel çarpıtma düzeyleri ve psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiler: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Uzamaz, U. F. (2000). Ergenlerde sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6).
- Ünlü, Z. R. (2018). Sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik dayanıklılık (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üstüner, S., Erol, N., ve Şimşek, Z. (2005). Koruyucu aile bakımı altındaki çocukların davranış ve duygusal sorunları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(3), 130-140.
- Wallace, K., Bisconti, T. L., ve Bergeman, C. (2001). The mediational effect of hardiness on social support and optimal outcomes in later life. *Basic and Applied Social Psychology*, 23(4), 267-

276.

- Yelten, G., Tanrıverdi, S., Gider, B. & Yılmaz, M. (2018). Üniversite öğrencilerinde akran desteği ve sosyal öz yeterlilik algısının değerlendirilmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 1-8.
- Yektaş, Ç., Tufan, A. E. & Yazıcı, M. (2018). Düzce ili çocuk evlerinde kalan çocuk ve ergenlerin klinik ve sosyodemografik özellikleri. *Konuralp Medical Journal*, 10 (3), 298-304.
- Yıldız, F. N. Y., ve Kardaş, F. (2021). Ergenlerde akademik öz yeterlilik, içsel motivasyon, azim ve psikolojik dayanıklılığın iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 1073-1099.
- Yıldız, A. & Kahraman, S. (2021). Ortaokul öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık, sosyal duygusal öğrenme becerileri ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 4 (2), 23-60.
- Yulaf, Y., Gümüştaş, F. (2019). Kurum bakımında yaşayan ve evlat edinilen çocuk ve ergenlerin ruhsal bozukluklar açısından karşılaştırılması. *Cukurova Medical Journal* 44: 904-910.
- Yüksel-Doğan, R. (2018). Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini etkileyen bireye özgü çeşitli değişkenlerin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, Z. ve Öncü, B. (2017). Geçmişte kurum bakımında kalmış bireylerin kurum bakımı deneyimlerine ilişkin özellikleri ve bağlanma biçimlerinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27 (2), 63-77.